

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра садівництва ім. проф. В. Л. Симиренка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет Агробіологічний
“18” червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ВИНОГРАДАРСТВО»

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність Н1 «Агрономія»
Освітня програма Агрономія
Факультет Агробіологічний
Розробники: Юрій АНДРУСИК, доцент кафедри садівництва ім. проф.
В.Л. Симиренка, кандидат с.-г. наук, доцент

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Виноградарство

У процесі вивчення дисципліни, студенти набувають теоретичних знань та практичних навичок створення та управління виноградником для отримання якісних ягід. Вивчають будову виноградного куща; біологічні й фізіологічні особливості виноградної рослини; її вимоги до екологічних факторів довкілля. Особливу увагу приділено набуттю практичних навичок з формування та обрізування кущів, обробітку ґрунту, удобрення, зрошування, захисту рослин від хвороб і шкідників у зоні північного виноградарства України. Практично освоюють основні способи розмноження та вміють їх творчо використовувати у технологічному процесі вирощування садивного матеріалу винограду. Студенти матимуть знання про ампелографію основних сортів винограду в світі та Україні, вмітимуть визначати оптимальні терміни збору врожаю та знатимуть основи післязбиральної доробки та маркетингу.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>НІ «Агрономія»</i>	
Освітня програма	<i>Агрономія</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	<i>Вибіркова</i>	
Загальна кількість годин	<i>180</i>	
Кількість кредитів ECTS	<i>6</i>	
Кількість змістових модулів	<i>2</i>	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>—</i>	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	<i>4</i>	<i>—</i>
Семестр	<i>7</i>	<i>—</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>—</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>—</i>
Лабораторні заняття	<i>—</i>	<i>—</i>
Самостійна робота	<i>120 год.</i>	<i>—</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>4 год.</i>	<i>—</i>

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – допомогти студенту успішно оволодіти ґрунтовними теоретичними знаннями з будови, біології, фізіології та екології виноградної рослини та практичними навичками з вирощування винограду й вміти їх творчо використовувати у технологічному процесі виробництва садивного матеріалу та ягід винограду.

Завдання – досконало вивчити комплекс питань по вирощуванню винограду у промислових насадженнях шляхом вивчення теоретичного і практичного курсів

навчальної дисципліни. Навчитися правильно і своєчасно впливати на взаємовідносини виноградної рослини і навколишнього середовища.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню «Виноградарства» – Ботаніка, Агрометеорологія, Фізіологія рослин з основами біохімії, Фітопатологія, Сільськогосподарська ентомологія, Плодівництво.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК 11. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК 1. Здатність використовувати базові знання основних підрозділів аграрної науки (рослинництво, землеробство, селекція та насінництво, агрохімія, плодівництво, овочівництво, ґрунтознавство, кормовиробництво, механізація в рослинництві, захист рослин);
- СК 2. Здатність вирощувати, розмножувати виноград та здійснювати технологічні операції з первинної переробки і зберігання продукції;
- СК 3. Знання та розуміння основних біологічних і агротехнологічних концепцій, правил і теорій, пов'язаних з вирощуванням винограду;
- СК 4. Здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних процесів виноградної рослини для розв'язання виробничих технологічних задач;
- СК8. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач у процесі вирощування винограду, шляхом розуміння його біологічних особливостей та використання як теоретичних, так і практичних методів;

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 6. Демонструвати знання й розуміння фундаментальних дисциплін в обсязі, необхідному для володіння відповідними навичками в галузі агрономії;
- ПРН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії;
- ПРН 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов;
- ПРН 13. Проектувати та організовувати заходи вирощування високоякісних ягід винограду відповідно до чинних вимог.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна, дистанційна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1. Біологія, екологія та розмноження винограду														
Тема 1. Вступ. Знайомство з культурою винограду. Систематика родини Vitaceae Juss.	1	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема. 2. Сучасний стан світового ринку винограду та вина: тренди, виклики, можливості	2	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема 3. Винні регіони світу та найпоширеніші сорти винограду	3	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема 4. Історія та сучасність виноградарства в Україні. Винні регіони України: популярні локальні та світові сорти винограду. Кейси кращих крафтових та промислових виноробень	4	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема 5. Особливості будови і розвитку виноградної рослини як ліани.	5	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема 6. Екологія винограду, класифікація основних екологічних факторів.	6	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема 7. Біологічні основи розмноження винограду	7	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Тема 8. Технологія вирощування саджанців винограду	8	11	2	2			7	–	–	–	–	–	–	–
Модуль 1. Підсумкове тестування	8	2	–	–		–	2	–	–	–	–	–	–	–
Разом за модулем 1		90	16	16			58	–	–	–	–	–	–	–
Модуль 2. Закладання й догляд за виноградником, збір й переробка врожаю														
Тема 9. Закладання промислового виноградника	9	12	2	2			8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 10. Догляд за молодим насадженням. Утримання та обробіток ґрунту	10	12	2	2			8	–	–	–	–	–	–	–

Тема 11. Системи ведення і формування кущів винограду	11	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Тема 12. Обрізування виноградних кущів	12	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Тема 13. Операції із зеленими частинами куща	13	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Тема 14. Управління плодоносним насадженням винограду: удобрення, зрошення, система захисту	14	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Тема 15. Збирання врожаю винограду, післязбиральна доробка, зберігання та реалізація ягід винограду	15	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Модуль 2. Підсумкове тестування	15	6	-	-		-	6	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 2		90	14	14			62	-	-	-	-	-	-
Усього годин		180	30	30			120	-	-	-	-	-	-

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ. Знайомство з культурою винограду. Систематика родини Vitaceae Juss.	2
2.	Сучасний стан світового ринку винограду та вина: тренди, виклики, можливості	2
3.	Винні регіони світу та найпоширеніші сорти винограду	2
4.	Історія, сучасний стан і перспективи розвитку виноградарства в Україні. Винні регіони України: популярні локальні та світові сорти винограду. Кейси кращих крафтових та промислових виноробень	2
5.	Особливості будови і розвитку виноградної рослини як ліани	2
6.	Екологія винограду, класифікація основних екологічних факторів	2
7.	Біологічні основи розмноження винограду	2
8.	Технологія вирощування саджанців винограду	2
9.	Закладання промислового виноградника	2
10.	Догляд за молодим насадженням. Утримання та обробіток ґрунту	2
11.	Системи ведення і формування кущів винограду	2
12.	Обрізування виноградних кущів	2
13.	Операції із зеленими частинами куща	2
14.	Управління плодоносним насадженням винограду: удобрення, зрошення, система інтегрованого захисту виноградника	2
15.	Збирання врожаю винограду, післязбиральна доробка, зберігання та реалізація ягід винограду	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальна будова виноградного куща. Морфологія і анатомія коренів	2
2.	Морфологія і анатомія стебла, листка, бруньки, суцвіття, квітки, грона, ягоди, насіння	2
3.	Визначення загибелі вічок після перезимівлі	2
4.	Фенологія винограду. Шкала ВВСН	2
5.	Заготівля чубуків, визначення їх якості, закладання на зимове зберігання та підготовка для вирощування кореневласних саджанців. Садіння чубуків та щеп у шкілку та догляд за ними	2
6.	Щеплення здерев'янілими чубуками. Захист щеп від підсихання, їх стратифікація, загартування та консервація	2
7.	Система захисту саджанців від шкідників і хвороб	2
8.	Викопування саджанців із шкілки, їх сортування, зберігання та реалізація	2
9.	Розмітка ділянки та техніка садіння винограду	2
10.	Обрізування винограду. Операції із зеленими частинами кущів	2
11.	Удобрення і зрошення виноградників	2
12.	Шкідники і хвороби винограду	2
13.	Вивчення морфологічних ознак столових сортів винограду	2
14.	Збирання врожаю. Визначення ступеня зрілості ягід винограду	2
15.	Дегустація ягід сортів столового винограду	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу (30 год.*1 год = 30 год)	30
2	Підготовка до лабораторних занять (30 год.*1 год = 30 год)	30
3	Підготовка до модульного тестування (6 ECTS*5 год =30 год)	30
4	Підготувати доповідь та презентацію на тему: «Основні ринкові столові й технічні сорти винограду в одній з країн світу» на вибір	30
	Всього	120

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- захист практичних робіт виконаних на реальних об'єктах (колекційний виноградник, шкілка винограду) за індивідуальними завданнями;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- модульне тестування; екзамен; співбесіда.

7. Методи навчання:

Для забезпечення вивчення змісту навчальної дисципліни «Виноградарство» передбачено такі методи навчання:

- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод гейміфікованого навчання
- метод практико-орієнтованого навчання (практичні заняття, які проводяться на винограднику у навчальній лабораторії «Плодоовочевий сад»;
- кейс-метод (розбір кейсів крафтових та індустріальних виноробень);

- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій) - у процесі вивчення дисципліни передбачається використання наочних матеріалів, проведення окремих практичних занять на винограднику в навчальній лабораторії «Плодоовочевий сад»;
- відеометод (дистанційні, мультимедійні заняття тощо) супроводження лекцій слайдами та фрагментами навчальних фільмів;
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- самостійна робота (виконання завдань, підготовка до лекцій та практичних робіт, підготовка до тестування);
- метод навчання через дослідження (індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти з написання реферату).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Біологія, екологія та розмноження винограду		
Практична робота 1.	Вивчити особливості будови куща винограду в культурі. Вивчити основні біологічні особливості, фізіологічні функції, морфологічну та анатомічну будову молодих і старих скелетних коренів.	7
Самостійна робота 1.	Засвоїти класифікацію роду <i>Vitis</i> . Визначити види, які належать до європейсько-азіатської, східноазіатської та американської груп. Вивчити поділ сортів європейсько-азіатського культурного винограду (<i>Vitis vinifera</i> L.) за еколого-географічними групами	14
Практична робота 2.	Засвоїти схему і методику ампелографічного опису морфологічних ознак органів виноградної рослини, що характеризують сорт столового напрямку використання.	7
Практична робота 3.	Засвоїти схему і методику ампелографічного опису морфологічних ознак органів виноградної рослини, що характеризують сорт технічного напрямку використання.	7
Практична робота 4.	Вивчити і запам'ятати послідовність фаз вегетації виноградної рослини, їх ознаки. Навчитися визначати суму активних	7

	температур за вегетаційний період та окремо за кожну фазу вегетації	
Практична робота 5.	Вивчити особливості біології розвитку основних шкідників та збудників хвороб винограду. Навчитися моніторити санітарний стан рослин та ідентифікувати шкідників і збудників хвороб винограду	7
Практична робота 6.	Знати правила заготівлі чубуків винограду, методи визначення їх якості, навчитися закладати чубуки на тривале зберігання. Засвоїти способи передсадивної підготовки чубуків для вирощування кореневласних саджанців.	7
Практична робота 7.	Засвоїти техніку настільного щеплення здерев'янілими чубуками на машинах та вручну способом поліпшеного копулювання та на штифт за допомогою спеціального секатора для щеплення. Ознайомитися з різними способами захисту щеп від підсихання, освоїти технологію стратифікації, загартування та консервації.	7
Модульна контрольна робота 1.		37
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Закладання й догляд за виноградником, збір й переробка врожаю		
Практична робота 8.	Опанувати підготовку саджанців винограду до садіння. Освоїти техніку садіння саджанців вручну та під гідробур. Навчитися вираховувати затрати праці (люд-днів) і потребу у робітниках для закладання виноградника різними способами	7
Самостійна робота 2.	Вивчити морфологічні особливості вусика, суцвіття, квітки (різні типи квіток), грона, ягоди та насіння винограду.	14
Практична робота 9.	Вивчити різні способи формування виноградного куща: традиційний, за допомогою пасинків, довгого підрізування і вигину лози. Скласти схему виведення за роками форми кущів (весна, літо, осінь) для неукривної (Гюйо одно- і двобічний на низькому штабмі; високоштамбова віялова) та укривної зони (віялова багаторукавна без надземного штамба)	7
Практична робота 10.	Вивчити види, способи і строки зрошення виноградників. Оволодіти проведенням розрахунків норм поливу.	7

Практична робота 11.	Навчитися розраховувати норми внесення добрив на виноградниках. Визначити місце і роль у системі удобрення винограду: основного мінерального удобрення, застосування органічних добрив, кореневих та позакореневих підживлень макро- і мікроелементами .	7
Практична робота 12.	Вивчити методику попереднього визначення урожаю винограду. Навчитися складати план збирання врожаю.	7
Практична робота 13.	Уміти визначати оптимальні строки збирання урожаю на підставі орієнтовної цукристості ягід польовим рефрактометром безпосередньо на винограднику	7
Практична робота 14.	Знати відмінності у морфологічній та анатомічній будові пасинкової бруньки та зимуючого вічка. Типи бруньок винограду, їх утворення, розвиток	7
Практична робота 15.	Засвоїти схему і методику увологічного дослідження сортів винограду.	7
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен/залік		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- Електронний навчальний курс навчальної дисципліни Виноградарство (на навчальному порталі НУБіП – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5139>);
- Біолого-екологічні особливості винограду : навчальний посібник / А. В. Дробітько, Є. С. Ткачова, Н. В. Маркова та ін. Миколаїв : МНАУ, 2020. 307 с.
- Гель І. М. Практикум з виноградарства. Для студентів спеціальності 201 «Агрономія» / І. М. Гель. Виправл. і доповн. Тернопіль, 2024. 262 с.
- Атлас морфологічних ознак сортів винограду *Vitis L.* (доповнення до Методики проведення експертизи сортів винограду (*Vitis L.*) на відмінність, однорідність і стабільність) / Укр. інститут експертизи сортів рослин ; підгот.: С. О. Ткачик та ін. Київ ; Вінниця : Нілан, 2017. 48 с. URL: <https://ukragroexpert.com.ua/uploads/page/5b0517fda514b.pdf> (дата звернення: 11.06.2026).
- Markus Keller. The Science of Grapevines. 3rd ed. Academic Press, 2020. 554 p.
- Vitis International Variety Catalogue : official website. URL: <https://www.vivc.de/> (accessed: 11.06.2026).
- European Vitis Database : official website. URL: <http://www.eu-vitis.de/index.php> (accessed: 11.06.2026).
- Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні : офіц. сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/ye-roslynyystvo/reiistry-u-sferi-nasinnyystva-rozsadnyystva-ta-okhorony-prav-na-sorty-roslyn> (дата звернення: 11.06.2026).
- Реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва : офіц. сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/ye-roslynyystvo/reiistry-u-sferi-nasinnyystva-rozsadnyystva-ta-okhorony-prav-na-sorty-roslyn> (дата звернення: 11.06.2026).
- ДСТУ 2301–93. Виноградарство. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 1994. 46 с.
- ДСТУ 4390:2005. Саджанці винограду та чубуки виноградної лози. Технічні умови. Київ : Держспоживстандарт України, 2005. 14 с. (Національний стандарт України).
- ДСТУ 4955:2008. Виноградники. Проектування. Загальні вимоги. Київ : Держспоживстандарт України, 2009. 12 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Andrusyk Y. Y., Vasylenko O. S., Onischenko V. H., Havryliuk O. S. Thousand-year history of northern viticulture in Ukraine: challenges and opportunities. *Acta Horti*. 2025. Vol. 1418. P. 19–26. DOI: 10.17660/ActaHortic.2025.1418.3
2. Vasylenko O., Kondratenko T., Havryliuk O. et al. The study of the productivity potential of grape varieties according to the indicators of functional activity of leaves. *Potravinarstvo Slovak Journal of Food Sciences*. 2021. Vol. 15. P. 639–647. DOI: 10.5219/1638
3. Оніщенко В. Г. Визначення морозостійкості столових сортів або підбір сортів для північного виноградарства. *Садівництво та Овочівництво. Технології та Інновації*. 2026. № 1 (48). С. 78–80.

4. Оніщенко В. Г. Сорти винограду, придатні для вирощування в умовах Лівобережного Полісся. *Навої. Т.І.* 2023. № 1 (95). С. 46–48.
5. Мринський І.М. Шкідники винограду : навч. посіб. / І. М. Мринський, В. В. Воєводін ; за ред. І. М. Мринського. Київ : ТОВ «Принт Медіа», 2020. 520 с.
6. Янченко А. Є. Віднайдена історія вина в Україні. Харків : Віват, 2024. 336 с.
7. Клімов С. Нерозказана історія українського виноробства. Київ : Видавництво Ukraïner, 2023. 280 с.
8. Виноробна промисловість: традиції та інновації. Вітчизняний та світовий досвід : наук.-допом. бібліогр. покажч. за 2019–2000 рр. / упоряд. О. В. Олабоді ; НУХТ, НТБ. Київ, 2019. 182 с. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c2e043c-f70a-42d1-90ed-0eb651b88958/content> (дата звернення: 11.06.2026).
9. Гель І. М. Систематика, ампелографія та селекція винограду. Львів, 2015. 90 с.
10. Зеленянська Н. М. Теоретичні та практичні основи окремих прийомів вирощування щеплених саджанців винограду в Україні : наук.-метод. пос. Варшава : Diamond trading tour, 2014. 108 с.
11. Виноградарство : практикум / О. П. Дикань та ін. Сімферополь : Бізнес-Інформ, 2002. 208 с.
12. ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства імені В.Є. Таїрова» НААН України : офіц. сайт. URL: <https://www.tairov.org.ua/> (дата звернення: 11.06.2026).
13. Український інститут експертизи сортів рослин (УІЕСР) : офіц. сайт. URL: <https://sops.gov.ua> (дата звернення: 11.06.2026).
14. American Society for Enology and Viticulture : official website. URL: <http://www.asev.org> (accessed: 11.06.2026).
15. International Society for Horticultural Science : official website. URL: <http://www.ishs.org> (accessed: 11.06.2026).
16. University of California, Department of Viticulture and Enology at UC Davis : official website. URL: <https://wineserver.ucdavis.edu/#/> (accessed: 11.06.2026).
17. Washington State University : official website. URL: <https://wine.wsu.edu/extension/grapes-vineyards> (accessed: 11.06.2026).